

Verhandeling over de herstelling der paarden-fokkerijen in het Koningrijk der Nederlanden

<https://hdl.handle.net/1874/31384>

sec

GAZ 1044

VERHANDELING

OVER DE HERSTELLING DER

PAARDEN - FOKKERIJEN

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN.

De aanmoediging is de voedster
vader der kunsten.

ALVOORENS ter zaake te komen, geloof ik hier de natuur, de eigenschappen en de voordeelen te moeten ontleden van het nuttig dier het welke het onderwerp dezer verhandeling is, de zeldzaamheid der goede rassen ten toon stellen, de oorzaken daar van ontwikkelen, en de zekerste middelen aan de hand geven, om dit te verhelpen.

Het paard dat door zijne schoonheid, zijne sterkte en zijnen moed, de medegezel en de vriend van den mensch is, moet daar te boven nog beschouwt worden als een der eerste dienaren van den landbouw en van den koophandel, een voorwerp zijnde, te

gelijk van nut en van vermaak Is het eene der eerste grond-rijkdommen van het land alwaar desselfs opvoeding in het bijzonder word gadeslagen.

In België, alwaar het zelve in een zeer groot getal gebezigd word, ontbreekt het zedert zeer langen tijd: het is algemeen erkend dat in de oorlogen die sints een eeuw gevoerd zijn men meer dan 25,000,000 aankopen van vreemde paarden gedaan heeft, eeniglijk voor het rémonteren der ruitèrij, en dat op het einde der oorlogen men provinciën gezien heeft, alwaar de landbouwers op zommige plaatsen verpligt waren, wegens de zeldzaamheid der paarden en van het geld, zich zelve voor den ploeg te spannen. De geldsommen welken jaarlijks het land uitgaan om uit Denemarken, Meckelemburg, Holstein en andere gedeelten van Duitschland, koets en ruitèrij paarden te bekomen, zijn verbazende. Die, welke gediend hebben tot den aankoop van engelsche jacht en rijdpaarden zijn niet minder aanmerkelijk geweest, indien de berekende hoeveelheden der fijne en ligte paarden, alsook van de zulken geschikt voor de ruitèrij en den arbeid, niet te vinden zouden zijn dan buiten ons grondgebied, alsdan zoude er ons niets anders overblijven als zuchten over de ondankbaarheid onzer luchtstreek: maar indien de natuur in dit opzigt niets aan onze nabuuren heeft toegestaan het welk zij aan ons zelve niet in overvloed en mildelijk geschonken heeft, wanneer wij kunnen mededingen van ons zelve even zulke schoone paarden aanteschaffen, en zelfs in dezen loopbaan verder te gaan dan zij, waarom, in plaats van bij den vremdeling paarden aan te koopen, zouden

wij niet trachten, de zelve niet alleen te ontbeeren; maar die op onze beurt zelfs aan hun te verkopen? Het is zeker en algemeen erkend dat de luchtstreek en het voedsel de algemeene, natuurlijke, en grond-oorzaak is van de gedaante en de natuur der dieren, met dit onderscheid dat de luchtstreek op hun karakter werkt, en het voedsel op hunne gedaante. De luchtstreek der Nederlanden derhalven meer gematigd, en minder vogtig en nevelachtig zijnde, dan die van Denemarken, Holland en Engeland, de wijlanden er even zo gezond, even overvloedig zijnde, is de zelve veel gunstiger tot het voortbrengen van fijne paarden en voor de vermenigvuldiging daar van in 't algemeen. Ook is het niet als door verdubbelde oplettendheid en zorgen, en door om zo te spreken de natuur te noodzaken van zig te buigen onder het juk van eene gestadig volgehoudene en altoos onbuigzame werkzaamheid, dat de Engelschen in alle hunne volmaaktheid de paarden weten te bewaren de welken voortgekomen zijn uit een vreemd ras.

Het is dan klaarblijkelijk dat overal waar de plaatselijke geschiktheid, het oorspronkelijk merkteeken der inlandsche paarden; de geldmiddelen en de verkregene kundigheden, de verbetering der zelve met zekerheid veroorloven, zulks een der voorwerpen van openbare nuttigheid is welke het meest de voortdurende en onafgebrokene oplettendheid der regering verdient; ook, hebben al de gouvernementen van Europa zich min of meer daar mede bezig gehouden, en ik heb kunnen opmerken dat zij onderscheidene voortgangen gemaakt hebben, naar mate van het min

of meer goed sijstema van verbetering dat zij hadden aangenomen, en van de standvastigheid waar mede zij het zelve hadden gevolgd.

In een goed sijstema van verbetering der paarden, moet men ten oogmerk hebben de zelve altijd te verzekeren en meer en meer uit te breijden, en zo algemeen uit te strekken als mogelijk zal zijn. Het gouvernement kan niet alles door zich zelve verrichten; bij gevolge, moet het zich bepalen tot het geven van het voorbeeld en het onderwijs, tot het leveren van oorspronkelijke rassen ter herstelling, en tot het opwekken van de naar-ijver der landbouwers welken zich aan de opvoeding der paarden kunnen overgeven. Ik heb geloof te kunnen opmerken dat om tot dit laatste oogmerk te komen, en het geen het moeilijkst is om te bereiken, maatregelen van dwang steeds eene weijnig gunstige invloed te weeg bragten, terwijl in tegendeel de vrijheid en de welgeplaatste aanmoedigingen, een veel zekerde en veel voordeeliger uitwerksel veroorzaakten. Het sijstema welk mij het aanneemlijkste voorkomt ter verbetering der paarden bestaat dan, voor ieder gouvernement, 1°. in het vinden der voordeeligste middelentot het daar stellen der voorbeelden welkenhet wil geven; 2°. in het organiseren der zodanigen welken geschikt zijn ter uitbreiding van het onderwijs, en de verkregene uijtwerksels te kennen; 3°. in zich in genoegsame hoeveelheden de beste oorspronkelijke rassen ter herstelling aan te schaffen, dat is te zeggen de meest geschikten tot eene onverwijde verbetering van het inlandsch ras; 4°. in het uitkiezen en in de welgeplaatste uitdeling der aanmoedigingen welken

het meest geschikt zijn ter opwekking der naar-ijver van deze soort van industrie.

Daar te boven, daar de verbetering der dieren zijne wezentlijken oorsprong aan de wel geordende gelijksoortigheid verschuldigt is, zo is er niets dat meerder toebrenkt om er den goeden uitslag van te verzekeren, dan eene keuze van hengsten de welken geschikt zijn om gedurig aan het inlandsch ras herstellende de eigenschappen mede te deelen. Daar toe zijn hengsten nodig die van gedaante en maaksel, genoegzaam overeenkomende met dat der merrijaarden, (om geene geboorte van misboude paarden te veroorzaken), de wezentlijke hoedanigheden bezitten welken de gebreken van het inlandsch ras kunnen verbeteren en daar en boven nog de voordelen vermeerderen welken het onderscheiden. De hollandsche koetspaarden hebben veel overeenkomst met het ras van Normandie; hebben het ook met de deensche en meckelenburgsche paarden: de eerste dezer dieren, namentlijk die van normandie wel gekozen in de departementen van Calvados of van het Canaal (*la Manche*) zijn de vreemde paarden welkers invoering men in de eerste linie moet stellen; vervolgens de gestoffeerde meckelenburgers en de engelsche gestoffeerde paarden. Wat de zadelpaarden betreft, de welken altijd het kleinste gedeelte der kwekerij moeten uitmaken hoofde van de topographische gesteldheden van het land, zo zijn het de turksche en engelsche paarden, de welken met den meesten goeden nitslag in Holland schijnen te kunnen ingevoerd worden. Eenige arabische paarden zouden zonder twijffel een

goede uitwerking in de fokkerijen doen ; maar dewijl zij te verre zijn van de geschikte form voor het inlandsch ras , zoude het niet dan na verscheidene voort-tellingen zijn dat men het goede op prijs zoude stellen dat men van hunne te samen koppeling zoude kunnen verwachten. Het grootste getal van paarden dewelken gebruikt worden in de fokkerijen en in de dépôts of verzamelplaatsen der hengsten moet genomen worden in het land zelve ; en wanneer men de zelve met onderscheiding verkiest , zal men zeer goede in Holland vinden , en vooral in Vriesland en in de landen van Berg en van Juliers : het zijn boven alles de voeten de welken men moet trachten te corrigeren ; men moet ook ten oogmerk hebben van wel gespierde leden te vinden , en vooral het geene men lijvigheid noemt , in de paarden de welken men den dienst der hengsten wil doen verrichten. Door middel der keuze van welgemaakte hengsten , zal het uitmuntend ras der belgische trek-paarden zig van zelve verbeteren , gelijk ook door middel van eenige fransche paarden uit de naburige departementen van Belgien.

Deze gewigtige operatie , en zo noodzaaklyk in dit land , zoude voor eerst voorafgaande aankopen van hengsten vorderen , de welken bijzonderlyk zouden vergoed worden door de zuivering der rassen , door de verbetering der landen wegens de zelve te mesten , en boven alles door de bewaring der geld-sommen , dewelken wij niet meer verplicht zouden zijn bij onze naburen te doen overgaan , met de welken onvoorziene omstandigheden en inzonderheid den oorlog alle gemeenschap kan afbreken.

Alsdan zouden wij in den boezem van ons eigen land paarden vinden voor allerlei gebruik, zonder tot den vreemdeling, die ons de zelve zeer duur verkoopt zijne toevlugt te moeten nemen : de buitenspoorige geld sommen tot het doen dezer aankopen uitgevoerd bij ons blijvende, zouden zich verspreiden in een oneindig getal van handen, zij zouden den landbouwer in welgesteldheid onderhouden, en hem de middelen gemakkelijk maken om zig te kwijten in het voldoen der lasten van den staat; want den overvloed van schoone paarden is eene kostbaare, nationale en grondrijkdom aan de welke veel gelegen is voor den landbouw, en voor de sterkte van den staat. Deze overvloed te doen geboren worden, de rassen te verfrijen en te volmaken, dit is dienst te bewijzen aan de geheele natie, dit is eene koophandel verzekeren dewelke medeveel toebrenghet tot het voordeel van den akkerbouw; dit is ons bevrijden ten opzichte onzer naburen van de zwaarste en nadeligste schattingen; dit is aan hun het middel benemen van ten onzen koste de beste ruitery te hebben, en niet meer onderworpen te zijn om hun aftekopen het geene zij ons wel willen overlaten voor den prijs dien zij daar opstellen, en nog afehangen van hunne staatkunde en de wisselende omstandigheden van den oorlog. Er word anders niets vereischt dan die maatregelen in 't werk te stellen welken den koophandel kunnen doen bloeijen, de ongeschiktheden te vermijden welken de uitgaven nutteloos maaken, en den goeden uitslag te verzekeren welken zij moeten voortbrengen.

De beste middelen om te komen tot de zuivering

en de verbetering der rassen bestaat in het formeeren van paarden-fokkerijen en dépôts of hengsten-stallen in België; de fokkerijen, slechts twee in getal voor het grondgebied, zouden hengsten en merrie-paarden van de schoonste keuze in zich bevatten, en men zoude zig toeleggen om in deze établissements of stichtingen diëren aan te kweken van de grootste onderscheiding; zij zouden samengesteld zijn uit zestig hengsten en veertig merrie-paarden. En daar een of twee dezer hengsten genoegzaam zoude zijn om alle de merriën te bespringen, zouden de overige in den springtijd onder de eigenaars moeten verdeeld en gebruikt worden tot de bespringing der merriën van de particulieren en die van hunne geburen, zodanig dat elk dezer hengsten ten minsten veertig merriën ieder jaar zoude kunnen dekken. De dépôt-stallen zouden niet dan hengsten in zich bevatten, en zouden kunnen geschikt zijn om in ieder zestig te plaatsen; zes dezer stichtingen of établissements zouden bij provisie genoegzaam zijn. De hengsten daar in onderhouden en zorgvuldig opgepast, zouden in den springtijd onder de eigenaars der merrie-paarden verdeeld worden, en zouden, gelijk hier boven gezegt is, niet alleen dienen om die merriën te dekken, maar ook nog bij middel van een kleine schatting, kunnen gebruikt worden ter bespringing der merrie-paarden der eigenaars van het arrondissement, volgens de aanwijzing die daar van zoude gedaan worden door de chefs dezer établissements. Tot de samenstelling der paarden-fokkerijen is een land-goed nodig, voorzien van een woon-huis met groote en schoone stallingen. De ge-

emploijeerden daar toe nodig zijn een directeur, een inspecteur, een regisseur voor de comptabiliteit of rekening, en een goede paarden doctor voor de fokkerijen. De dépôts moeten slechts ieder eenen chef, een boekhouder en een paarden doctor hebben; voorts, een palfrenier voor ieder viertal paarden, of voor ieder agt-tal merriën of veulens die zich in het établissement bevinden. De jaarlijksche uitgaven voor het voedsel en onderhoud van ieder paard, daar onder begrepen de onkosten der geemploijeerden van alle slag kunnen begroot worden op 500 guldens ten hoogsten.

Uit het geene hier opgegeven is volgt dat het geheel der ontworpenne établissements, zonder het tractement van eenen directeur-generaal en twee inspecteurs-generaal der fokkerijen de somme van 280,000 guldens zoude bedragen, en dat men buiten het geene tachtig merriën zouden voortbrengen als daar toe onderhouden zijnde, men door het springen van 480 hengsten ieder jaar 19200 merriën zoude doen bevruchten, zijnde ten naasten bij het agtste gedeelte van alle de geenen welken in Holland aanwezig zijn. Wanneer, men derhalven voorondersteld, dat deze operatie, vervolgt wordende gedurende eenige voort-telingen van paarden, slechts de waarde van ieder voortbrengsel met vijftig guldens zoude vermeederen (het geen in het minste niet bij vergroting berekent is), zoude men kunnen gewaar worden hoe veel de grondrijkdom van het land zoude aangegroeid zijn, en hoe voordelig de capitelen tot dat einde gebruikt, zouden zijn geweest.

Belasting en Impost.

Er zal eene belastinge gesteld worden op de paarden

zo wel van die uit de stad, als van het land, gelijk zulks plaats heeft in het hertogdom van Modena en elders, met dit onderscheid nogtans dat de edellieden het dubbel van den landbouwer zouden betalen. De vermeerdering en de volmaaktheid der paarden een algemeen voordeel opleverende, is het gepast daar het geheele land in te doen deelen; deze belasting zal zijn van twee penningen per franc, volgens eene jaarlijksche repartitie naar gelang van de rol der imposten: zij zal zeker niet drukkende zijn, wanneer men in aanmerking neemt dat de nationale paarden minder zullen kosten dan die welken van buiten ingekomen zijn, en nogtans, de zelve hoedanigheden zullen hebben. Dat men den impost op al de vreemde paarden vermeerdere, zulks zal de verkoop der nationale paarden in stand houden, en den uitvoer van het geld beletten. Dezen impost heeft plaats in alle de staten van het noorden, alwaar de paarden eene der aanmerkelijkste takken van koophandel met den vreemdeling uitmaken. Dezen impost zoude niet te zwaar zijn alwaar het ook dat de zelve over het algemeen gesteld wierd op honderd franken per hoofd; want het is onbetwistbaar dat hoe hooger dezeive zal zijn, hoe meerder den invoer daar door zal verhindert worden, door de vermeerdering der nationale vermenigvuldiging van den eene, en de vermindering van de waarde der vreemde paarden van den anderen kant, dewelke noodzakelijk zal gevolgt worden van die der individus.

Men kan ook nog eene belasting stellen op al de muilezels en ezels, en het zoude zelfs zeer gepast zijn dat de

zelve drie, en zelfs het vier dubbel van de belasting op de paarden zoude uitmaken, ten einde de particulieren daar door te verplichten van zig bij voorkeur met de opvoeding dezer laatsten bezig te houden. Er was een tijd waar in de paarden-handel in Spanjen geheel verlaten was; en het was alleen door dit middel in 't werk te stellen dat men dezelve weder deed verlevendigen, en door de zodanigen te doen betalen de welken een muil-ezel of ezel in plaats van een paard bereeden. De hengst-ezels zullen zig te gelijk met de hengsten in de dépôts bevinden, maar het spring-regt zal gesteld worden op zes franken en een halve zak haver; daar te boven zal het aan een ieder wie hij ook zij verboden zijn hengst-ezels tot dat einde te houden; op straffe van verbeurd verklaring en van boete.

School van Geneeskunde der paarden.

Eene instelling welke een gelijken tred moet houden met die der paarden-fokkerijen, is die der scholen van geneeskunde der paarden. Zij zijn nog zeer beneden het punt van nuttigheid waar toe zij kunnen gebragt worden; dewijl aldaar het onderwijs ontbreekt van een groot getal van hoefsmeden de welken bij ons op het platte land zo noodzakelijk zouden zijn, als bij onze ruitery. Van den anderen kant heerscht de vergering overal in het behandelen der ziekten; zij die het meeste de paarden aanvallen en vernielen, in Vrankrijk bekend onder de namen van *la morve*, *le farcin*, en het geene men aldaar gemeenlijk noemt *l'écart*, zijn tot nog toe zonder hulpmiddelen. Eene zodanige

school wel bestuurd zijnde onder het geleide van een verlicht directeur en van vier of vijf genoegzaam onderwezene professoren, zouden zeer zeker aan dit dubbel gebrek verbetering toebrengen. Dezelve zoude een zeker getal van leerlingen kunnen ontfangen die aldaar zouden gezonden worden uit onderscheidene gewesten, en aldaar onderwezen op hun eigen kosten of op die van het gouvernement. Deze leerlingen zouden vervolgens in het land dat hun gezonden had *wesentliche* en *stellige* kundigheden te rug brengen ten opzichte van de beste wijze van behandeling der dieren, en van het vernietigen en voorkomen der besmettingen, eindelijk ten opzichte van de kunst om wel de paarden te beslaan, een voorwerp zo gewigtig voor den dienst waar toe deze dieren geroepen zijn.

Vijftig duizend guldens zouden gemakkelijk toereikende zijn voor het onderhoud van eene school van dat slag, en in het welk twee honderd leerlingen hun voedsel en het onderwijs zouden kunnen ontfangen.

De zekerste middelen welken het gouvernement zoude kunnen in het werk stellen ter voorplanting van het onderwijs, en om onderricht te zijn van de elkanderen opvolgende gemaakte vorderingen zouden te vinden zijn zo het schijnt, in het samen stellen van een bewind of oppersten raad voor de paarden-fokkerijen, dit bewind zoude bestaan in een directeur-generaal president van den raad, de welke eene correspondentie zoude onderhouden met de hoofden der établissements, met de plaatselijke autoriteiten, en die belast zoude zijn met de geheele groote admi.

nistratie, en met de publicatie der instructien en advisen welkers verbreiding nodig zoude kunnen zijn; en twee generaale inspecteurs zeer wel onderwezen in het vak der paarden-fokkerijen de welken alle jaaren de établissements en alle de arrondissementen zouden visiteren in de welke de verbetering zoude begonnen zijn. Zij zouden de verkregene uitslagen onderzoeken, de bestiering der onderscheidene établissements inspecteeren, en den ijver der eigenaars opwekken door woordelijke onderrichtingen welken zij in hunne ronde zouden verspreiden; deze generaale inspecteurs zouden ieder jaar stellige aantekeningen te rug brengen de welke meer en meer den gang van het bestuur zouden verzekeren. Veronderstellende het tractement van den directeur-generaal president van den raad, op 5500 guldens, en dat van de twee generaale-inspecteurs, op 8500 guldens, het welk eene jaarlijkse uitgave van 14500 guldens zoude veroorzaken.

Het schijnt mij toe dat het gevoeglijk zoude zijn van aan de paarden-fokkerijen twee onder-inspecteurs toe te voegen dewelken den rang van capitein zouden hebben; deze onder-inspecteurs zouden tot hulp van den inspecteur verstrekken, zij zouden gelast zijn met de details der rapporten enz., zij zouden den inspecteur vervangen in geval van ziekte of afwezigheid, den dienst zoude nimmer lijden, en den gang van het bewind zou nooit verhinderd worden door onvoorziene toevallen. Zij zouden eenen stalmeester onder hunne orders hebben die met rang van adjudant-onderofficier de paarden zoude dresseeren, en de piqueurs commandeeren in escouade geformeerd,

dezen adjudant-onderofficier zoude de zelve er wandeling geleiden, de stallen visiteeren, en de boekjes der palfreniers controlleeren, hij zou een wakend oog houden op het roskammen der paarden, op de zindelijkheid der tuigen, en op de bewaring en onderhouding der gereedschappen enz. Zij zoude onder den militairen stand gerekend worden en deze plaatsen zouden tot belooning verstrekken aan hun die wel zouden gediend hebben.

In geval van ziekten zouden de piqueurs en palfreniers vervangen worden, door postulerende palfreniers, dewelken in de hoop van 't eeniger tijd eene plaats in het établissement te verkrijgen, verplicht zouden zijn de paarden te roskammen en den dienst te verrigten tegens agt stuivers daags; en naar drie jaaren tijds zouden zij geregtigd zijn van geplaast te worden, of het zelve tractement te genieten als de anderen. Den adjudant-onderofficier zou vijfhonderd guldens in het jaar trekken en de palfreniers vierhonderd guldens, maar zich op hunne eigene kosten moeten kleeden.

De voorgestelde middelen ter verbetering, en de jaarlijksche uitgave de welke hunne invoering zoude veroorzaken optellende, zoude men vinden :

1°. Voor het onderhoud van twee paarden-fokkerijen en zes hengsten-stallen.....	fl. 280,000.
2°. School van geneeskunde der paarden..	50,000.
3°. Directeurs - generaal, twee generale inspecteurs.....	14,500.
4°. Aankoop van hengsten.....	50,000.
5°. Adjudanten - onderofficiers, palfreniers en bureaux onkosten.....	10,000.

6°. Premien , hard - draverijen , aanmoedigingen , enz. , enz..... 30,000.

TOTAL..... fl. 434,500.

Er zijn verscheidene soorten van aanmoedigingen aanwezig, geschikt om de naarijver der eigenaars ter opvoeding en verbetering der paarden, op te wekken. De eerste dezer aanmoedigingen zal te vinden zijn in de jaarlijksche verdeding van een zeker getal van hengsten bij de eigenaars der merrien te plaatsen gedurende de spring-tijd. De tweede welke de ondervinding be- wezen heeft zeer krachtig te zijn, is de uitdeeling der prijzen op vastgestelde dagen en op de kermissen of groote paarde-markten. De derde is de betaling eener premie aan de eigenaars de welken een hengst door het bestuur goed gekeurd, voor den dienst der merriën van zijn gewest zoude onderhouden. De vierde moet bestaan in de jaarlijksche verkrijging van eenige der schoonste mannelijke paarden voortgekomen zijnde uit de begonnen verbeteringen. De vijfde in jaarlijk- sche wed-loopen of hard-draverijen op onderscheidene plaatsen. Deze hard-draverijen zouden niet ten voor- werp hebben de groote snelheid van den galop, maar die van den draf en van de grootste sterkte der uitrek- kings-kracht : deeze openbare oeffeningen werken mede om het belang meer algemeen te maken. De te geven prijzen kunnen zeer middelmatig zijn, de wijl de overwinnende paarden in waarde toenemen naar gelang der hoedanigheden die zij in het worstel- perk ontwikkelt hebben, en dewijl deze vermeerde- ring van waarde eene waare premie voor den eige- naar is.

De prijzen zouden in geld zijn , ter waarde van 200 francs , en er zouden jaarlijks vier van de zelve in ieder provincie uitgedeeld worden , te weten : twee aan hun die de schoonste veulens zouden aanbieden , en twee aan die geenens dewelken de twee schoonste jonge merrij-paarden (*pouliches*) van drie à vier jaaren oud , voortgeteeld en opgevoed in de provincie , zouden ten toon stellen ; men zoude jaarlijks de plaatsen aanwijzen alwaar men de paarden zouden doen leiden dewelken men na de prijs wilde doen dingen ; de eigenaars zouden de prijzen ontvangen naar de oordeel velling , en over de paarden naar welgevallen kunnen beschikken , en zelfs als hengsten verkoopen. De prijzen maken zodanigen indruk op de landbe-wooners , dat dit middel altoos met een goeden uit-slag is bekroond geworden in de staaten alwaar de voortplanting der paarden aanmoediging nodig heeft. De koning van Beyeren , de keizer van Duitschland , de koningen van Zweeden , Pruissen , etc. hebben allen prijzen toegestaan aan de particulieren welken de beste paarden aangeboden hebben afkomstig uit de landen hunner heerschappij.

Alle de aanmoedigingen vereenigt tot de verkrijging van paarden , kunnen uitgewerkt worden door eene jaarlijksche uitgave van dertig duizend guldens. Wat de verkrijging der paarden betreft tot vernieuwing der hengsten van de fokkerijen en dépôts , men kan deze uitgave begrooten op 5000 guldens 's jaars.

Van de Hengsten.

De eenige en wel onderscheiden soorten van paar-

den die wij in België bezitten bestaan slechts in twee. De eerste is die geene dewelke bekend is onder de naam van *Brugsche Merrie*, waar van geheel het maaksel schoon is, uitgezonderd het hoofd, en het welke uitmuntend is door de vermenging met vreemde rassen: de Engelsche maken er veel werk van, de koetspaarden van hun land zijn hunne geboorte aan dit soort verschuldigt; zij hebben in deze laatste tijden veel daar van gekogt en in Engeland ingevoerd. De tweede is het borinsche paard het welk het kenteeken draagt van de armoede der luchtstreek waar onder het geboren is, het is gehard tot den arbeid, maar zelf te klein voor de ruitery. Wanneer men misschien eene groote picardsche merrie door een paard van dit slag deed bespringen, zoude daar een paard uit voortkomen het welk het midden zoude houden tusschen de breton en de normandier; ik geloof er zelve de proeve van gezien te hebben.

De paarden van het zuiden zijn onbetwistbaar de zodanige welken men als hengsten de voorkeur moet geven; de arabische, de persiaansche, de tartaarsche, turksche, barbarijsche, spaansche, napolitaansche en polesinesche paarden, zijn de beste en de meest geschikte voor onze luchtstreek.

Het is een punt van de grootste aangelegenheid hengsten te hebben van goede edele en zuivere rassen. Men moet dan in den aankoop daar van zig naar de spaarzaamheid niet schikken, dewijl men altoos de hoogste volmaaktheid moet trachten te bereiken. Nimmer zal men de zelve te duur betalen als paarden geschikt tot de voortteling, tot het vormen van een

nieuw ras ; en om paarden te kweken van het eerste soort. Het oogmerk der fokkerijen moet minder bestaan in het verkrijgen van paarden , als ter bekoming van schoone en goede paarden. De volmaakste oorspronkelijke van beide geslachten zijn van eene volstreckte noodzaaklijkheid , en in Europa niet te vinden. Wij kunnen dezelve nochtans by ons formeren ; maar wij kunnen dit niet doen dan met behulp van de volmaakste hengsten. Het arabisch paard het eerste paard zijnde van het heel-al , het paard der natuur , is bijgevolg het eerste dat geschikt is ter bereiking van ons oogmerk. De Engelschen , ondanks het bovenmatig verschil van hunne luchtstreek met die van Arabien vormde het ontwerp van in hun land , het ras van dit oord over te planten , er volgde uit de vereeniging dezer paarden met uitgekozen merriën van hun eiland , voortbrengsels van de grootste schoonheid ; deezzen hebben zig vermenigvuldigd zonder ont-aarting door de nauwkeurige zorg welken zij gedragen hebben van het ras der merriën te volgen , geboren van arabische paarden , en door de middelen die zij gebruiken in de samenpaaringen ; maar bij gebrek van het arabisch paard , zijn het de persiaansche , tartaarsche , barbarijsche en andere paarden van het zuiden welken men den voorkeur moet geven. Volgen wij het voorbeeld van al de souvereinen van Europa , die al de waarde van schoone hengsten ken-nende , en geen acht gevende op de onkosten om dezelve te verkrijgen , dikmaals de grootste opofferingen doen om zig de kostelijkste zaden van de eerste hoe-danigheid daar van aan te schaffen , en in hunne staten in te voeren en te bewaren.

De koning van Pruisen deed in het jaar 1788 te Parijs een arabische hengst koopen voor de somma van twintig duizend livres. Zelfs heeft men gezien dat in Engeland gemeene particulieren zich vereenigden ter uitrusting van een schip het welk geschikt was om een slaaf te ontvangen van den koning van Marocco, welke slaaf men omgekogt had om een paard uit de fokkerijen van dezen vorst op te ligten. De slaaf en den hengst deden vijftig uren wegs in eenen loop, en kwamen in behouden haven. Den hengst kwam aan de bezitters op tachtig duizend franken te staan.

De hengsten zullen vereenigt worden in een en dezelfde bewaarplaats, onder het bestuur van een inspecteur stalmeester, dewelke voor hun behoud zal waken, en de toevallen voorkomen dewelken hun buiten staat van dienst zouden kunnen stellen. In een woord hun verzorgen en oeffenen gelijk het zal behoren. Het is buiten allen twijffel, dat geoeffend en bereiden zijnde door iemand van de kunst, buiten de spring-tijd, zij daar door handelbaarder en meerder de vrienden van den mensch zullen worden; hunne leden in eenen buigzamen staat blijven, hunne bewegingen altijd regelmatig, en bijgevolge hunne voortbrengselen meer volmaakt zijn, het paard aan zijn afstammelingen de geschiktheid tot verkregene hoedanigheden met die van zijne natuurlijke eigenschappen mededeelende. In de spring-tijd zullen zij verdeeld worden in de hoofdplaatsen der onderscheidene arrondissementen, onder het geleide van hunne gewoone palfreniers, alwaar zij niet dan het gevraagde getal merriën zullen bespringen.

Dewijl dit plaats heeft voor het vijfde jaar voor dat men hun den dienst der hengsten doet verrichten, want indien men hun een te groot getal van merriën deed bespringen, zoude men hunnen wasdom vernietigen, hunnen moed en krachten zouden verdwijnen; en op veel na geheel hun wezen niet hebbende, zouden er niet dan gebrekkelijke, zwakke en armoedige voortbrenselen uit ontstaan; het geen een wezentlijk verlies voor het soort, en eene blijkbare verhindering der voortplanting zoude worden; en alsdan geene vergoeding, geene mogelijkheid, geene hoop meer om de oorspronkelijke gebreken te verminderen.

De merriën die men tot den staat van moeders wil afzonderen, moeten zo veel als mogelijk is, overeenkomstig zijn met den hengst voor de welke men de zelve geschikt heeft, en de zelve volmaaktheden bezitten die men in hem heeft mogen aantreffen. Het is van gelijken zeer noodzaaklijk dat zij van een goed ras, en van eene goede gezondheid zijn; om goede voedsters te worden, moet men voor al toezien dat zij niet aangevallen worden door eenige gebreken in een van hunne kostelijke organen waar van de werkingen zo veel invloed hebben op de overeenstemming welke in de diergelijke oëconomie moet heerschen. De innerlijke vereeniging de welke bestaat tusschen de moeder en het jongske gedurende de wording en zelfs nog langen tijd na de geboorte, is zo naauw en zo volmaakt, dat zij alle de hoedanigheden en eigenschappen erven van het lichaam waar van zij voortkomen. Het is dan in de gevestigde fokkerijen, dat men niets moet

verzuimen om zig te voorzien van hengsten en merrien van een edel bloed, van eene volmaakte samenstelling, en van tegengestelde luchtstreken, dat de merrien wel verzorgt, wel opgepast, het voedsel en de rust voor haar geschikt genietende kostelijke veulens geven; en het is niet dan in die zelve fokkerijen dat deze zelfde veulens verzorgt, gevoed en opgebracht gelijk het behoort, die graad van volmaaktheid zullen bereiken waar voor de natuur hen geschikt heeft; bewaard en ontwikkelt zijnde door de verzorgende hand van den mensch; het is in de gevestigde fokkerijen, dat de rassen altijd wel gepaart, en nimmer vermengd met anderen van mindere zuiverheid, zig in al haare luister zullen bewaren.

Ik geloof hier te moeten opmerken dat voor de volmaaktheid en het welzijn der paarden het te wenschen zoude zijn dat het gouvernement een stal-manuaal (1) deet maken ten gebruike der verzorgers van de paarden, waar in het onderwijs zoude moeten te vinden zijn van de bijzondere zorgen die men voor de merrien moet dragen van het oogenblik haarer bevrugting tot dat, wanneer zij hunne veulens geworpen en gevoed hebbende, zij weder in staat zullen zijn van er anderen voort te brengen; de zorgen de welken de veulens vereïsschen, en de wijze van de zelve te bestieren van het oogenblik hunner geboorte tot aan dat waar in zij tot den dienst van den mensch worden overgegeven; dit manuaal eindelijk zoude de krach-

(1) Ik heb er een gecindigt bevattende alle de ziekten der paarden haare behandeling, en de zorgen welken men van eenen palfrenier kan vorderen.

tigste geneesmiddelen tegen de meest bekende ziekten der paarden moeten inhouden; de samenstelling van dit manuaal of handboek zoude zeer gemakkelijk worden wanneer men het groot getal van oude en hedendaagsche werken raadpleegde de welken in het grieksch, latyn, fransch, italiaansch, enz., over de paarden-fokkerijen geschreven zijn.

Van de Kermissen of Paarde-Markten.

Men zal in iedere provincie kermissen of paardemarkten vaststellen en aanwijzen welke ieder jaar eens of twee-malen zullen gehouden worden, en waar op geen andere paarden zullen kunnen aangenomen worden dan de zulken welken in België geboren en opgevoed zijn, die de prijs zullen behaalt hebben, of gemerkt zullen zijn door de regters van den prijs-kamp. Dit merk op de regter bil, zoude niet gegeven worden dan aan de paarden zonder gebreken, allen roskammer die zich zoude veroorloven van het zelve naar te maken, gelijk ook alle andere particulieren zoude strengelijk moeten gestraft worden. Het merk der bekroonde paarden zoude moeten gesteld zijn op de bil van de linker zijde om de zelve van de anderen te kunnen onderscheiden.

Deze kermissen zouden verscheidene voordeelen in zich vereenigen, die van mede te werken tot de voortplanting van het soort en de zelve te bespoedigen, die van zekere middelen ter verkoping op te leveren, gelijk mede eene bepaalde plaats tot den aankoop; zondanig dat zij welken zich paarden zouden willen verschaffen, de zekerheid van schoone paarden te zullen

vinden zouden voegen bij die van er te zullen aantreffen van een goed soort afkomstig, en vrij van die gebreken de welken de roskammers zo wel weten te verbergen, en die menigmalen ontsnappen aan het oog van den volmaaksten kenner.

Dit merkteken het soort aanwijzende, zoude men ten minsten het voordeel hebben van dat geene te koop en aan het welke men de voorkeur zoude geven, en men zoude niet blootgesteld zijn van een paard van een slecht ras voor dat van een zuiver ras te nemen. De koper het minste gevaar niet loopende, zoude zijn geld met vertrouwen besteden, en zoude de zekerheid en de voldoening met zig dragen van in zijne aankoping niet bedrogen te zijn geweest. De voeder, zeker van den aandacht te vestigen op zijne kweekelingen, zoude dezelve niet alleen naar deze kermissen geleiden, maar zoude daar te boven alle zijne zorgen aanwenden om er te vormen welken waardig zouden zijn van aldaar aangenomen te worden, en alle de zodanige verwerpen welkers gebreken aan de vereischte hoedanigheden daar van zouden uitsluiten; op deze wijze zouden alle de gebrekkelijke paarden langamerhand verdwijnen, en vervangen worden door die schoone modellen de welke tot het vermaak, de bewondering en het nut der kenners te verstrekken.

Wed-loopen of Hard-draverijen.

De instelling der wed-loopen of hard-draverijen is de weg die het zekerste tot de volmaaktheid en tot de instandhouding der rassen kan geleiden. Dit middel is zelfs genoegzaam om de eigenaars op te wekken

om hunne zorgen op dit punt interigten. En inderdaad, hoe zouden men kunnen weigeren van geloof te geven aan de blijkbaarheid welke bewijst dat door dit middel alleen de paarden van het bloed in Engeland, ondersteund en gelijk vereeuwigt worden, dat het daar door is dat de soort geheel verandert is, en dat het gebrekkelijk en verachtelijk soort dat deze voorafging geheel verdwenen is? Het slag van paarden in America is aldaar verbeterd, sedert dat desselfs inwooners de wed-loopen in hunne colonien hebben ingevoerd, en men ziet het zelve daaglijks in volmaaktheid toenemen. Virginien, Marijland etc, leveren paarden op de welken in niets moeten zwigten voore die van Groot Britanniën.

De wed-loopen zijn voordeelig voor het land alwaar de zelve zijn ingesteld, gevende aan de zelve altijd een wezentlijk overwigt op zijne naburen, het zij voor den paarden-handel, het zij voor eene uitmuntende ruitery te hebben. Zij hebben bovendien nog het voordeel van een zeker middel aan te bieden om een paard te waardenen, zich van zijn sterkte en goede organisatie te verzekeren. Een paard kan niet loopen dan naar mate van zijn sterkte, van zijn ribben en van zijne dij-spiere; zijn snelheid is altijd evenredig aan de veerkracht dezer deelen; het kan de snelheid zijner loop niet volhouden dan door eene goeden adem, en door eene uitstekende inwendig organisatie. Het paard dan dat de prijs zal wegdragen, zal al de hoedanigheden bezitten dewelken in een hengst vereischt worden.

Niet beter voorzien zijnde van koets dan van zadel-

paarden, en beide even noodzaaklijk zijnde, is het regelmatig van prijzen toe te staan aan hun die de eerstgenoemde zullen aankweeken, en wagen-loopen in te stellen waar in men de zelve onpartijdigheid zal in acht nemen dan ten opzichte van de wed-loopen der paarden en waar in men dezelve voordelen zal vinden. Alle moeilykheid, allen dwang, alle voorkeur zal daar uit verbannen zijn. De prijskamp zal volstrekt vrij zijn voor ieder een; de personen, rangen en qualiteiten zullen vergeten zijn; de paarden van den eenen en van den anderen zullen in het worstel-perk kunnen treden, op hunne rechte waarde geschat worden, en volgens hunne uitstekendheid. De wagen-loopen zullen plaats hebben van de maand april tot aan de maand van october inclusif, men zal daar toe bij voorkeur de feestdagen uitkiezen, wanneer men het tijdverlies van de inwooners der plaatsen waar deze wagen-loopen gehouden worden zoude vreezen. Geene vreemde paarden zouden mogen mededingen; die van nationale oorsprong en opvoeding zouden alleen ontvangen worden door middel van het merkteken der fokkerij waar uit zij gekomen zijn, en van de prijs welke zy verkregen hebben als het schoonste veulen geweest zijnde, of van dat het welk men hun gegeven heeft om op de kermissen of paarde-markten ontvangen te worden.

Formeering der Officieren voor de Paarden-fokkerijen.

De militaire formen moeten bij voorkeur in acht genomen worden voor deze instellingen, dewijl in een werksame en omslagtigen dienst een onmiddelijke gehoorzaamheid vereischt word.

Rangen en voorrechten van de Officieren der Paardenfokkerijen.

De commissaris zal den rang hebben van colonel, en van generaal major naar zes jaaren dienst. De generaal-inspecteurs die van lieutenant-colonel van de ruitery; naar zes jaaren dienst die van colonel, en naar tien dienst jaaren de rang van generaal-major.

Gelijk deze officieren hunnen dienst aan den Staat zullen vervolgen, en de zelve zeer voordeelig dienen, zal het zeer wel gepast zijn hun in het vervolg hooger graden te geven dan zij hadden bij het verlaten van de fokkerijen. De beweegreden eener prijsbaare eerzucht zoude zich op deze wijzen voegen bij die van een belang het welke men niet zoude kunnen misprijzen, in waardige onderdaanen om naar plaatzen te streven, welken de belooning door den Souvercin toegestaan vermeerderende, het gewigt van de lasten der pensioenen waar mede den Staat bezwaard is zouden verminderen ten opzichte der officieren aan wien de zelve gegeven worden. En de welken door deze plaatzen zouden geholpen zijn.

Uniform.

Het kleed zal van groenlaken zijn, met roode casimir gevoerd en gelijk voor de jagers gesneden; met roode opslagen, kleppen en kraag, gilet van de zelfde couleur met twee rijen kleine knoopen, op zijn hongarsch getresseerd, groene gegalonneerde pantalon, zilvere epaulette en dragon, de knoopen zullen van zilver zijn; vertoonende een ongetoomd paard, met het devies: *pace et bello æquè utilis*, of liever: *semper utilis*.

Ik heb deze verhandeling te Parijs gemaakt, alwaar ik in mijnen arbeid ben geholpen geworden door mijn vriend den Heere ridder Goubault, chef de cabinet van Zijne Excellentie den minister van Binnenlandsche zaken, de welken door zijnen post als chef de division in het ministerie in betrekking stond met de meest verlichte persoonen in het vak der paarden-fokkerijen, hij bood mij aan den geleerden en zedigen Heer Sylvester, dewelke zich verwaardigt heeft van mij deelgenoot zijner lange ondervinding te maken, dewelke mij nog veel onschatbaarder moest voorkomen dewijl hij het opzigt over de fokkerijen had; onder zijne bescherming had ik het gemak van in conversatie te komen met de meest verlichte inspecteurs dier instellingen in Vrankrijk, en in het bijzonder met den heere ridder de Boiseuil, stalmeester van Zijne Majesteit Lodewijk den XVIII. Zij hadden de goedheid mij alle mooglijke aanwijzingen te geven, lenende mij alle de geschrevene aantekeningen op de fokkerijen en op de verbeteringen der paarden in België. Het is mij gelukt het rescensement van alle de paarden in Holland en in België van den tijd van Buonaparte te bekomen. De zo zeldzame en gezogte werken van den heer Huzard, hebben mij oneindig verlicht. Mijne verhandeling, ik durf dit zeggen, is de schets van het geene het beste over dit vak geschreven is geweest, en het plan daar van is mij aan de hand gedaan door den heere Sijlvester, die zekerlijk een dier mannen welke zig daar op het best verstaan en die mij het meest geholpen heeft. Mogt de openbare bekentenis die ik daar van doe hem ten hoogsten al mijne dankbaarheid bewijzen!

ZIJNE MAJESTEIT DE SOUVEREIN DER NEDERLANDEN, heeft mij zijne begeerte om een plan van de middelen ter verbetering van het ras der paarden van België van mij te hebben, te kennen gegeven in een gehoor dat hoogst dezelve zich gewaardigt heeft mij toe te staan. Door hem aangemoedigt, heb ik deze verhandeling gemaakt. Ik zoude mij gelukkig achten indien de zelve aan mijn land nuttig konde zijn, en aan mijn Vorst mijne gehoorzaamheid aan zijne bevelen, en den diepen eerbied bewijzen van zijnen getrouwen onderdaan.

F. DE KERCHOVE, *graaf van het heijlig roomsch Rijk, baron van Exaarde, ridder van Maltha en gewezen lieutenant-colonel van de ruijterij.*